

STŘEDOVĚKÝ SEMINÁŘ 2009
Framing the Early Middle Ages
Chris Wickham
Oxford University Press 2005

18.2. Rozdělení témat

25.2. Jiří Macháček: Metodologický úvod. Geografie a politické entity raně středověké Evropy.
Koncepce ideálního typu

4.3. The form of the state (Nováček, Toht, Lukšíková)

Význam daní pro fungování raně středověkého státu. Definice státu. Silný x slabý stát. Protostát.

Literatura:

- ✓ Havlík, L. E.: *Slovanské státní útvary raného středověku. Politické postavení, společenská a vládní organizace státních útvarů ve východní, střední a jihovýchodní Evropě od 8. do 11. století. Praha 1987.*
- ✓ Havlík, L. E.: *Morava v 9.-10. století. K problematice politického postavení, sociální a vládní struktury a organizace, Studie ČSAV č. 7. Praha 1978.*
- ✓ Třeštík, D. *Mysliť dějiny. Praha – Litomyšl 1999. (zvláště kapitoly Národ a stát a Velká Morava)*
- ✓ Třeštík, D. *Počátky Přemyslovců. Praha 1997. (zvláště kapitoly České kmeny: historie jedné přirozené iluze, Velká Morava)*

11.3. Aristocracies (Antoni, Smlolen, Legut)

Definice aristokracie v raném středověku. Vznik pozemkového vlastnictví šlechty. Rozdíly mezi pozdně římskou a raně středověkou aristokracií.

Literatura:

- ✓ Klápště, J. *Proměna českých zemí ve středověku. Praha 2005 (kap. Proměny moci mocných)*
- ✓ *Die frühmittelalterliche Elite bei den Völkern des östlichen Mitteleuropas (mit einem speziellen Blick auf die großmährische Problematik): Materialien der internationalen Fachkonferenz : Mikulčice, 25.-26.5.2004 (ed. Pavel Kouřil). Archeologický ústav AV ČR v Brně, Brno 2005. Spisy ARÚB 25.*
- ✓ M. Wihoda, *Kníže a jeho věrní. Kosmos o světě předáků a urozených, M. Nodl - M. Wihoda (eds.): Šlechta, moc a reprezentace ve středověku, in: Colloquia Mediaevalia Pragensia 9, 2007.*
- ✓ Havlík, L. E.: *Morava v 9.-10. století. K problematice politického postavení, sociální a vládní struktury a organizace, Studie ČSAV č. 7. Praha 1978. (hlavně strana 63-71)*

18.3. Managing the land (Kalčík, Biško, Uhlířová)

Jakým způsobem byl otrokářský systém přímé zemědělské produkce nahrazen systémem středověkým, založeným na tzv. raně středověkém velkostatku (manorial system, Villikation, Grundherrschaft), dávkách a službě. Význam otrocké práce v raném středověku.

Literatura:

- ✓ Petráček, T. *Fenomén darovaných lidí v českých zemích 11.-12. století. Praha 2003.*
- ✓ Havlík, L. E.: *Morava v 9.-10. století. K problematice politického postavení, sociální a vládní struktury a organizace, Studie ČSAV č. 7. Praha 1978.*
- ✓ Graus, F. *Dějiny venkovského lidu od 10. stol. do první poloviny 13. stol. Praha 1953.*
- ✓ D. Třeštík, „Veliké město Slovanů jménem Praha“. *Státy a otroci ve střední Evropě v 10. století. In: Přemyslovský stát kolem roku 1000. Praha 2000, s. 49–70.*
- ✓ Macháček, Jiří. *Středoevropský model a jeho archeologické testování. Český časopis historický, Praha : Historický ústav AV ČR, 106, 3, od s. 598-626, 29 s. ISSN 0862-6111. 2008.*

25.3. Political breakdown and state-building in the Nord (Málá, Zelená, Moravcová)

Vznik státu na územích mimo římské provincie či bez přímé kontinuity k pozdní antice. Otázka kmenové společnosti v raném středověku. Feudální výrobní mód (způsob) x mód svobodných nezávislých rolníků. Vztah mezi vznikem státu a pozemkovou aristokracií.

Literatura:

- ✓ Jan Klápště, 'Změna – středověká a její předpoklady', in J. Fridrich, J. Klápště, and P. Vařeka (eds.), *Medievalia Archaeologica Bohemica 1993. Památky archeologické - Supplementum 2 (Prague, 1994)*, str. 37-38.
- ✓ Třeštík, D. *Vznik Velké Moravy. Praha 2001 (str. 201 – je to tak?)*
- ✓ Havlík, L. E.: *Slovanské státní útvary raného středověku. Politické postavení, společenská a vládní organizace státních útvarů ve východní, střední a jihovýchodní Evropě od 8. do 11. století. Praha 1987.*
- ✓ Třeštík, D. *Mysliť dějiny. Praha – Litomyšl 1999. (zvláště kapitoly Národ a stát a Velká Morava)*

1.4. Peasants and local societies: case studies (Vostrovská, Kosarová, Hromádková)

Kdo byl rolník raného středověku? Několik konkrétních případů z Toskánska, Porýní, Ile de France, Anglie a Egypta.

Literatura:

- ✓ Smetánka, J. *Legenda o Ostojovi. Archeologie obyčejného života (různá vydání).*
- ✓ Klápště, J. *Proměna českých zemí ve středověku. Praha 2005 (kap. Křehké jistoty venkova)*
- ✓ Ruttkay, M. 2002: *Premeny agrárnej osady v 6. – 15. storočí. in: Ruttkay, A. – Ruttkay, M. – Šalkovský, P. (eds.): Slovensko vo včasnom stredoveku, Nitra, 69–80.*

8.4. Rural settlement and village societies (Petřík, Žernožičková, Zachar)

Archeologické poznatky o raně středověké vesnici a jejich propojení s písemnými prameny. Rozdíl mezi vesnicí východořímské říše/Byzance a Západu. Zánik římské vily a vznik nové raně středověké struktury zemědělské krajiny.

Literatura:

- ✓ Donat, P. 1980: *Haus, Hof und Dorf in Mitteleuropa vom 7. bis 12. Jahrhundert. Archäologische Beiträge zur Entwicklung und Struktur der bäuerlichen Siedlung. Berlin.*
- ✓ Dostál, B. 1987a: *Stavební kultura 6.-9. století na území ČSSR, AH 12, 9–32.*
- ✓ Nekuda, R. 2002: *Zemědělská usedlost ve středověké vesnici na Moravě. Brno.*
- ✓ Nekuda, V. 2000: *Mstěnice 3. Zaniklá středověká ves. Raně středověké sídliště. Brno.*
- ✓ Klápště, J. *Proměna českých zemí ve středověku. Praha 2005 (kap. Křehké jistoty venkova, 181-189)*
- ✓ Ruttkay, M. 2002: *Premeny agrárnej osady v 6. – 15. storočí. in: Ruttkay, A. – Ruttkay, M. – Šalkovský, P. (eds.): Slovensko vo včasnom stredoveku, Nitra, 69–80.*

15.4. Peasant society and its problems (Vohryzek, Kašpárek, Luňák, Plšková)

Jaký efekt měl konec římské říše na rolníky? Vývoj vztahu rolníků k aristokracii v rámci raného středověku. Sociální struktura rolnictva v raném středověku.

Literatura:

- ✓ Petráček, T. *Fenomén darovaných lidí v českých zemích 11.-12. století. Praha 2003.*
- ✓ Graus, F. *Dějiny venkovského lidu od 10. stol. do první poloviny 13. stol. Praha 1953.*
- ✓ Havlík, L. E.: *Morava v 9.-10. století. K problematice politického postavení, sociální a vládní struktury a organizace, Studie ČSAV č. 7. Praha 1978. (hl. strana 41-62).*
- ✓ Kučera, M. *Slovensko po páde Velké Moravy. Bratislav 1974 (hl. str. 259-383)*
- ✓ Klápště, J. *Proměna českých zemí ve středověku. Praha 2005 (str. 296-315)*

22.4. Cities (Hoch, Dejmal, Zubačík)

Město raného středověku – jeho znaky a idea urbanismu. Archeologické doklady o raně středověkém urbanismu. Vliv panovnické moci a aristokracie na vznik města v raném středověku. Identita městských obyvatel.

Literatura:

- ✓ Dostál, B. 1988b: *Raně městské prvky hradiště Břeclavi-Pohanska, in: Rodná země – Sborník k 100. výročí Musejní a vlastivědné společnosti v Brně a k 60. narozeninám PhDr. Vladimíra Nekudy, CSc., Brno, 146–155.*
- ✓ Rudolf Procházka, *Area ... sive parva, sive magna ... Parcelace ve vývoji raného a komunálního města, FORUM URBES MEDII AEVI, IV, Sborník příspěvků z konference FUMA konané 20.–22. 4. 2005 v Brně, Brno 2007, s. 6-41.*
- ✓ Jiří MACHÁČEK, *Raně středověké Pohansko u Břeclavi: munitio, palatium, nebo emporium moravských panovníků?, Archeologické rozhledy 57, s. 100-138*

- ✓ Klápště, J. *Proměna českých zemí ve středověku. Praha 2005 (str.322-388).*

29.4. Systems of exchange (Beran, Charvát, Růžičková, Trávníčková)

Způsob a vývoj směny v raném středověku. Archeologické doklady o směně raného středověku, především keramika. Metodologické základy bádání o směně: komerční směna x nekomerční směna (dary a redistribuce).

Literatura:

- ✓ Klápště, J. *Proměna českých zemí ve středověku. Praha 2005 (str. 311-322).*
- ✓ Poláček, L. 2000a: *Der mährische Handel*, in: *Wieczorek, A. – Hinz, H.-M. (eds.): Europas Mitte um 1000. Beiträge zur Geschichte, Kunst und Archäologie. Band 1, Stuttgart, 146–147. (existuje i česká verze!)*
- ✓ Jiří MACHÁČEK, *Raně středověké Pohansko u Břeclavi: munitio, palatium, nebo emporium moravských panovníků?*, *Archeologické rozhledy* 57, s. 100-138
- ✓ Kučerovská, T. 1998: *Münzfunde aus Mikulčice*, in: *Poláček, L. (ed.): Studien zum Burgwall von Mikulčice, Band 3, Brno, 151–170.*
- ✓ Kučerovská, T. 1970: *Předmincovní platidla*. In: *Moravské numismatické zprávy* 12, 18-43. Brno
- ✓ Pošvář, J. 1966: *Platební prostředky ve Velkomoravské říši*, in: *Sborník I. numismatického symposia 1964, Brno, 40–48.*
- ✓ Třeštík, D. 1973: *"Trh Moravanů" – ústřední trh Staré Moravy*, *ČSČH* 21, 869–894.
- ✓ Macháček, J. 2001: *Studie k velkomoravské keramice. Metody, analýzy a syntézy, modely. Brno. (str. 246-258)*

6.5. Exkurze

13.5. Konec